

Zvonek hadincovitý (*Campanula cervicaria*), druh, který uvedl do vědeckého světa v roce 1753 sám zakladatel moderní botaniky K. Linné, patří v Čechách k těm nejvzácnějším rostlinám vůbec. V současné době se s jistotou vyskytuje pouze na několika málo lokalitách, vždy jen ve velmi chudých populacích, nebo dokonce jen jednotlivě. Na převážně většině svých lokalit známých v minulosti již vyhynul. Budeme doufat, že stejný osud nepostihne poslední lokalitu na Povydří, která představuje jedinou současnou lokalitu nejen na Šumavě, ale i v celé oblasti jižních Čech.

ZVONEK HADINCOVITÝ

pichlavý klenot šumavského Povydří

Zvonek hadincovitý představuje v České republice chráněný druh a v Červeném seznamu cévnatých rostlin ČR je klasifikován jako druh kriticky ohrožený (C1). Ve svém celkovém areálu se nachází roztroušeně od Francie do východní části Sibiře. Zvonek hadincovitý není žádný drobeček. Jeho nevětvená lodyha je v průměru asi 0,5 m vysoká, žlábkovitě hranatá a především stejně jako i listy výrazně pichlavě chlupatá. Modré až blankytně modré, vně chlupaté květy jsou nahloučeny jednak v koncové hlávce a dále v chudých květenstvích v úžlabí středních a horních listenů.

Zvonek hadincovitý je krátkokvětým světlomilným druhem, který je na svých lokalitách citlivý na zapojenou vegetaci. Nemá příliš vyhraněnou vazbu na specifický typ vegetace, ale nejčastěji roste ve světlých doubravách a jejich lemech nebo v náletech listnatých dřevin v území doubrav. Dále může růst i v kulturních světlých borech nebo v křovinatých náletových porostech. Z minulosti je udáván i z pasených sušších typů trávníků, nebo dokonce z přechodně vlhkých luk. V současné době však většina nálezů v Čechách pochází z přechodně vznikajících stanovišť na pasekách, v okolí lesních cest nebo na antropogenně vzniklých svahových zářezích v okolí komunikací, která ovšem v důsledku sukcesního zarůstání opět brzy zanikají, a proto se zvonek hadincovitý musí ustavičně stěhovat na jiná vhodná místa v okolí.

„JE JICH STÁLE MÉNĚ“

Tento vzácný druh se v minulosti vyskytoval roztroušeně na většině území ČR, a to od nížin až do hor. Za posledních několik desetiletí došlo vlivem změny tradičního obhospodařování krajiny k drastickému úbytku lokalit a dnes je zvonek hadincovitý již na pokraji svého vyhynutí. Nejdůležitější negativní roli v ústupu zřejmě sehrálo omezení pastvy, likvidace mezí a remízků v krajině, stejně jako velkoplošné používání umělých hnojiv. Tomuto světlomilnému druhu nesvědčí ani současné praktiky v lesním hospodaření, jako je úplné převedení světlých pařezinových porostů a tzv. středních lesů na hospodářské stejnověké (zpravidla jehličnaté) kultury bez bylinného podrostu. Další vážné ohrožení zvonku představuje vysoký stav spárkaté zvěře v krajině, jelikož je srnci selektivně ožírán.

Obdobnou kritickou situaci můžeme pozorovat i v sousedním Německu a Rakousku, kde je rovněž potvrzen prudký úbytek lokalit a druh je zde také uveden v kategorii druhů ohrožených vymřením.

Ve vlastních Čechách je v současné době známo pouze asi 8 lokalit (ovšem na některých z nich roste jen v jediném exempláři!). V chráněných územích se vyskytuje pouze v přírodní památce Údolí Teplé u Bečova a pak právě na Šumavě v oblasti Povydí. Na Moravě se tento zvonek vyskytuje také vzácně, ale především v oblasti Bílých Karpat či Zlínska lze v současné době nalézt ještě řadu lokalit.

Na Šumavě byl v minulosti zvonek hadincovitý znám z mnoha lokalit v širším okolí Kašperských Hor, Rejstějna, mezi Františkovem a Borovými Lady, u Švajglových Lad, Zátoně, Českých Žlebů, Nové Pece, Želnavy, Černého Kříže nebo Dobré. Je jistě zajímavostí, že u Švajglových Lad nedaleko Nového Světa byla v nadmořské výšce asi 1020 m známa nejvýše položená lokalita v rámci celé České republiky. Trvalejší výskyt druhu byl na Šumavě zaznamenán pouze na jediné lokalitě, a to na svazích nad Turnerovou chatou na Povydí. Výskyt zvonku zde byl poprvé zaznamenán F. Hrobařem v první polovině 20. století. Ještě v 60. letech zde populace čítala asi 50 100 kvetoucích rostlin, ale v letech 1998 - 2000 zde bylo napočítáno již jen 5 - 18 rostlin. Poslední revize lokality (R. Paulič) letos v červenci odhalila 7 kvetoucích a několik sterilních rostlin. Druh zde v současné době roste na pasece a na kamenitém svahu těsně u Turnerovy chaty. Populace

tohoto vzácného zvonku je ohrožena stavebními úpravami v bezprostřední blízkosti. Doufejme, že svah, který byl letos neuváženými stavebními pracemi narušen a v horní části odlesněn, nebude stižen sesuvem, a tedy likvidací této unikátní lokality.

Vzhledem k českému jménu našeho zvonku nebylo možné nepoprosit o názor rovněž kolegu Jiřího Hadince (katedra botaniky PřF UK Praha), který se shodou okolností osudy tohoto zvonku nyní zabývá. Za jeho některé postřehy a myšlenky, které jsem při psaní tohoto článku využil, si mu dovoluji na tomto místě poděkovat.

Zvonek hadincovitý (*Campanula cervicaria*) se vyznačuje asi 0,5 m vysokou, žlábkovitě hranatou lodyhou, která je stejně jako listy výrazně pichlavě chlupatá.

Pohled na lokalitu zvonku hadincovitého na svahu nad Vydrou u Turnerovy chaty.

Libor Ekrť

Správa NP a CHKO Šumava
libor.ekrt@npsumava.cz